

ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ JAKO JEDEN Z NÁSTROJŮ VÝCHOVY KE ZDRAVÍ

Michal MARÁD

Abstrakt: Příspěvek je zaměřen na hledání nových možností rozvoje klíčových kompetencí žáků v rámci široce pojaté výchovy ke zdraví, a to využitím potenciálu zájmového vzdělávání. Uvádí vybrané výsledky vlastního výzkumného šetření, kterým byly sledovány jak určité stránky edukační reality na základních školách, tak i charakter náplně volného času dětí a dospívajících. Zjištěné skutečnosti potvrdily potřebu propojovat formální a neformální složku vzdělávání v oblasti výchovy ke zdravému životnímu stylu a v rámci školních programů prevence rizikových projevů chování dětí a mládeže. Účinnou podporou při výchově ke zdraví může být navržený interdisciplinárně pojatý systém zájmového vzdělávání v primární škole.

Klíčová slova: *výchova ke zdraví, zájmové vzdělávání, prevence rizikového chování, systémový přístup*

Rozvíjení klíčových kompetencí žáků v transformované škole

Proměna české školy se ocitá ve fázi postupného zavádění nových kurikulárních dokumentů. Schválený Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV, 2007) přináší v souladu s progresivními trendy ve vzdělávání řadu zásadních změn. Nově formuluje cíle základního vzdělávání. Směřuje pedagogy k tomu, aby u žáků rozvíjeli především takové životně důležité dovednosti, které budou umět v konkrétních situacích použít. Jasně vymezuje výsledky edukace, tj. klíčové kompetence, kterých má žák dosáhnout. Školní vzdělávání by mělo všechny žáky vybavit kompetencemi na takové úrovni, která bude pro ně dosažitelná. Svým pojetím tedy musí v maximální míře zohledňovat individuální přístup k žákům, orientovat se na jejich rozvojové potenciály a na aktivity, kterými mohou své dispozice dále rozvíjet (Pol, 2007).

Soudobé tendence změny paradigmatu vyučování a učení vycházejí z kognitivní psychologie, sociálního a pedagogického konstruktivismu, přičemž zohledňují požadavky humanistické psychologie s akcentem na celistvý rozvoj osobnosti. Také v české škole sledujeme postupnou transformaci behaviorálního pojetí k přístupům inspirovaným kognitivní psychologií a respektem k sociálním a kulturním aspektům uče-

ní. V praxi to znamená přechod od transmisivního ke konstruktivistickému pojetí výuky (Spilková, 2005).

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.

Uvedené kompetence se různými způsoby prolínají, mají nadpředmětovou podobu a lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Proto k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah, činnosti a aktivity, které ve škole probíhají. Nezapustitelné místo zde patří i výchově k občanství.

V rámci vymezeném kurikulu se předpokládá, že každá škola, a především sami učitelé budou hledat cesty, kterými se lze k daným cílům co nejvíc a nejefektivněji přiblížit. Způsobů, jak naplňovat toto poslání, je mnoho, ale zdaleka ne všechny jsou k plnění současných cílů vzdělávání a k rozvoji klíčových a nově chápaných oborových kompetencí nejvhodnější (Belz, Siegrist, 2001). Proto se učitelé ocitají před řadou nezodpovězených otázek: Jaké strategie a vyučovací metody zvolit? Jak konstruovat funkční model učebního procesu? Jaké pojetí výuky rozvíjet? Jak by se měl změnit život naší školy?

Výchova ke zdraví jako součást kurikula

Vzdělávací obor Výchova ke zdraví je na 2. st. ZŠ zaměřen na vytváření dovedností potřebných pro preventivní ochranu zdraví člověka. Učí žáky aktivně rozvíjet a chránit zdraví v propojení všech jeho složek (sociální, psychické a fyzické) a být za ně odpovědný. Žáci si upevňují hygienické, stravovací, pracovní a další zdravotně preventivní návyky, učí se, jak předcházet úrazům a chovat se bezpečně v každodenních i mimořádných situacích. Vzhledem k individuálnímu i sociálnímu rozměru zdraví je vzdělávací obor Výchova ke zdraví velmi úzce propojen s průřezovým tématem Osobnostní a sociální výchova (RVP ZV, 2007).

Má-li výuka plnit výše zmíněné cíle a přispívat tak i k prevenci rizikových projevů chování dětí a mládeže, je třeba žákům otevírat cestu k sebepoznávání, k chápání vlastního jednání i jednání druhých lidí v kontextu s různými životními situacemi. Realizace takto zaměřené výuky vyžaduje specifické metodické přístupy, hledání inovativních strategií reflektujících aktuální zájmy a potřeby žáků. Předpokládá se práce se specifickými prekoncepty, tj. s osobnostními charakteristikami jednotlivců, sociálním klimatem třídy, s dosud získanými dovednostmi a preferovanými životními hodnotami.

Efektivita edukace výchovy ke zdraví na 2. stupni ZŠ je tak přímo závislá nejen na tom, do jaké míry byly naplňovány očekávané výstupy vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět na 1. stupni ZŠ, ale především na tom, jaké postoje si žáci na základě všech dosavadních životních zkušeností vytvořili. V některých aspektech výchovy ke zdraví (prevence rizikových projevů chování, osvojování mravních principů a etických norem aj.) lze již vytvořené presupozice, návyky a hodnotový systém žáků v souvislosti se specifickými vývojovými charakteristikami dospívání korigovat jen velmi obtížně (Csemy, 2005). Proto by měla být v tomto ohledu věnována zvýšená pozornost dětem mladšího školního věku vytvořením prostoru pro cílenou výchovu ke zdraví. Znamená to poskytnout již na prvním stupni základní školy, tj. v období, kdy je dítě přirozeně iniciativní

a má velkou potřebu zažít úspěch (v období ideálním pro rozvoj všech stránek osobnosti dítěte), potřebné množství podnětů v povinné školní edukaci a zároveň i dostatečně širokou paletu možností, aby se děti mohly zapojit včas do různých zdravích podporujících zájmových činností.

Potenciál zájmového vzdělávání

V procesu vzdělávání na základních školách se může v přímé návaznosti na výuku významně uplatňovat i vzdělávání zájmové, ovšem pouze za předpokladu, že pod odborným pedagogickým vedením poskytuje žákům smysluplné využití volného času a vytváří prostor pro jejich všestranný rozvoj (Hájek, 2008).

Jak již bylo zmíněno, základní školy právě uvádějí své školní vzdělávací programy do života a sbírají první zkušenosti z jejich realizace. Na rozdíl od povinného vzdělávání však pro zájmové vzdělávání rámcové programy připraveny nebyly a záleží tedy na každé vzdělávací instituci, zda a jakým způsobem bude tyto zájmové aktivity do svého školního programu implementovat.

K tradičním školským zařízením zájmového vzdělávání patří školní družina, která je i v současné době dětmi mladšího školního věku masově využívána. Pro ilustraci v České republice existuje cca 3 976 školních družin, které navštěvuje 239 878 dětí (Ústav pro informace ve vzdělávání – statistika k 23. 7. 2010). To nejsou zanedbatelná čísla.

Výchova ve školní družině směřuje tak jako škola k naplňování obecných cílů ve vzdělávání. Ve srovnání s klasickou povinnou edukací má však svá specifika a s nimi spojený vysoký edukační potenciál, který může přímo podpořit naplňování očekávaných výstupů výchovy k občanství.

Během své pedagogické praxe jsem měl možnost pracovat s dětmi na prvním i druhém stupni základní školy, s chlapci i dívkami, pohybovat se v prostředí několika škol, a především nahlédnout do tajů života dětí ve školním prostředí. Na základě osobních zkušeností jsem však nabyl přesvědčení, že škola, zejména pak školní družina, zdaleka nenaplňují své možnosti nejen v rozvíjení kompetencí potřebných pro ochranu zdraví a v prevenci projevů rizikového chování dětí, ale ani v celkovém osobnostněsociálním rozvoji žáků. Působení školní družiny bývá redukováno pouze na funkci sociální, tj. stává se finančně nenáročnou „chůvou“ zabezpečující bezpečnost dětí a dohled nad nimi v době, kdy skončilo vyučování a rodiče jsou v zaměstnání nebo jinak zaneprázdněni. Tím se z potenciálního prostoru pro efektivní rozvoj všech stránek osobnosti dětí vč. zdravotně preventivních kompetencí stává pouhá „čekárna“, kde děti jen bezúčelně čekají na své rodiče.

Do jaké míry se můj subjektivní pocit blíží realitě? Využívají školy potenciál zájmového vzdělávání? Na tyto otázky jsem se pokusil hledat odpovědi v rámci širšího výzkumného sledování aktuálních problémů spojených se zaváděním nově pojatého kurikula do základních škol.

Sonda do edukační reality na základních školách

V souvislosti s hledáním cest k optimalizaci podmínek pro rozvíjení klíčových kompetencí žáků na základních školách bylo v roce 2009 realizováno kvalitativní vý-

zkumné šetření zaměřené na sledování a hlubší analýzu aktuální situace v poskytování zájmového vzdělávání na 1. stupni vybraných základních škol. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda je na vybraných školách zájmové vzdělávání žáků mladšího školního věku systémově zabezpečeno tak, aby bylo možné optimálně využívat jeho potenciál ve smyslu očekávaných výstupů vymezených v pedagogické dokumentaci.

Výzkum vycházel z předpokladu, že zájmové vzdělávání žáků mladšího školního věku na základních školách realizované prostřednictvím školní družiny rozšiřuje možnosti školy ovlivňovat vývoj dětí i v době mimo vyučování (Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání).

Metody výzkumného šetření

Ve výzkumném šetření bylo ke sběru informací použito několik metod, které umožnily kvalitativní posouzení současného stavu sledované edukační reality:

- analýzu pedagogické dokumentace týkající se zájmového vzdělávání organizovaného školou (zejm. školní družiny),
- nestandardizované pozorování provozu ve školní družině,
- vedení záznamových archů pedagogů (vychovateli),
- strukturovaný rozhovor se žáky mladšího školního věku,
- dotazník pro rodiče (s prostorem pro volné vyjádření).

Realizace výzkumu a prezentace dílčích výsledků

Výzkumné šetření proběhlo na třech základních školách v Praze, kde byla systémově zmapována činnost jedenácti oddělení školní družiny, která navštěvovalo v době výzkumu 290 dětí.

a) Analýza pedagogické dokumentace týkající se zájmového vzdělávání ve školách

Bylo zjištěno, že cíle vymezené v programu školní družiny odpovídají v obecné rovině cílům uvedeným v RVP ZV. Je zřejmá snaha o rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Ze struktury programů a popisu plánovaných činností však vyplývá, že zájmové kroužky jsou do programu často nasazeny tak, že se časově vzájemně překrývají. Systém tedy neumožňuje dětem rozvíjet své dovednosti ve více oblastech. Zároveň byla zaznamenána malá pestrost a nízká kapacita pro zapojení do nabízených zájmových kroužků (v porovnání s počtem dětí, které školní družinu navštěvují). Děti tak většinu času tráví ve „svém“ oddělení a veškeré aktivity jsou vedeny jednou vychovatelkou.

Tematické plány jednotlivých oddělení se liší stylem, strukturou i podrobností zpracování (vymezení očekávaných výstupů, rozsah či kvalita popisu činností a podmínek možné realizace). Z toho lze vyvodit, že vedení školní družiny s tematickými plány, které si vytvořili vychovatelé, systematicky nepracuje (např. v rámci evaluace). Z příliš stručného popisu činností není patrné, do jaké míry a zda vůbec se počítá s aktivním zapojením žáků.

Programy jednotlivých oddělení („na papíře“) jsou většinou předimenzované,

prezentovanou paletu činností nelze s dětmi ve vymezeném čase, prostoru a s daným materiálním vybavením zvládnout.

Není bez zajímavosti, že všechny oslovené školy v rámci zájmového vzdělávání nabízejí kroužky etické výchovy. Ovšem i v tomto případě jsou žáci limitováni nízkou kapacitou. Reálně to znamená, že na jedné škole kroužek pravidelně navštěvuje pouze 18 „vybraných“ dětí. Ostatní děti i přes osobní zájem jsou o toto výchovné působení ochuzeny.

b) Sledování doby, po kterou děti pobývají ve školní družině

Průměrný žák prvního stupně základní školy stráví ve školní družině téměř tolik času jako v samotném vyučování (tj. každý všední den v průměru 4,14 hodiny pod vedením pedagoga rozvíjí své vědomosti a dovednosti v procesu vyučování a následných 3,26 hodiny „čeká“ na své rodiče ve školní družině). Jde o smysluplně a aktivně strávený, nebo promarněný čas?

Tento „časoprostor“ může být plně využit k rozvíjení vědomostí, dovedností a schopností dětí prostřednictvím zájmového vzdělávání. Jak vyplynulo z výpovědí rodičů, plně spoléhají na to, že popsané možnosti budou ve prospěch rozvoje jejich dětí využity. Po příchodu domů nejsou u dětí ze strany rodičů rozvíjeny již žádné aktivity. Vzhledem k tomu, že děti přicházejí ze školní družiny v pozdních odpoledních hodinách, není zde pro ně ani žádný časový prostor. Děti většinou píší úkoly a „směřují“ ke spánku.

c) Posouzení prostředí určeného pro zájmové vzdělávání ve školní družině

K získání informací o prostředí, v němž děti v odpoledních hodinách pobývají, byla použita metoda fokusového pozorování, sledování vybraných parametrů, které mají významný vliv na efektivitu pedagogického působení. Z analýzy záznamů vyplynulo, že zkoumané prostředí školní družiny v některých parametrech neodpovídalo požadavkům na zájmové vzdělávání, a to v oblasti zdravotní, rekreační i výchovně vzdělávací. Pro ilustraci lze uvést několik příkladů.

Ve dvou školách zahrnutých do výzkumného šetření děti po skončení vyučování zůstávají ve stejné místnosti, ve které předchozí čtyři až pět hodin zápasily s vyjmenovanými slovy, čtením či násobilkou. Jediná změna mezi vyučováním a školní družinou je v tom, že učitele vystřídal vychovatel či vychovatelka a žáci se mohou věnovat aktivitám podle svého uvážení, respektive podle uvážení vychovatele. Ovšem formulace „mohou se věnovat“ je výmluvná. Vždyť děti jsou při výběru činností tímto uzavřeným prostorem velmi omezeny. Proto inklinují ke hře na počítači, sledování televize nebo motoricky pasivním hrám. Právě nemožnost pohybového vyžití je výrazným problémem. Dítě mladšího školního věku má velkou potřebu motorické aktivity. Omezování v uspokojování této potřeby a s tím spojená minimální ventilace kumulované agrese mohou mít za následek problémové způsoby chování vůči vrstevníkům i dospělým. To je samozřejmě „odměněno“ tresty a sankcemi ze strany vychovatele a dítě tak ztrácí pozitivní vztah ke školnímu prostředí. Družina se stává školou po škole, dítě je trestáno, aniž by se primárně něčím provinilo.

Důležitým aspektem (s tímto souvisejícím) je barevné řešení interiéru prostorů školní družiny. Nejčastěji jsou školní místnosti vyběleny, ačkoli bílá barva, jak potvrzují vědecké studie, podněcuje (podobně jako červené odstíny) aktivitu a agresi. Proto stojí

za uvážení přizpůsobit barevnost nátěrů v jednotlivých místnostech tomu, k jakým účelům jsou tyto prostory využívány. Místnosti určené k relaxaci a odpočinku by měly být řešeny spíše světle modrými odstíny, které mají uklidňující účinky.

Dalším negativním jevem, který byl zaznamenán v odděleních školní družiny zahrnutých do výzkumu a který nelze ignorovat, byl značný hluk. Je prokázáno, že také intenzita zvuku má vliv na lidské chování. S narůstajícím hlukem se zvyšuje potřeba somatické reakce, podrážděnost a agresivita. Děti by rozhodně měly mít možnost před rušivými (nejen sluchovými) vjemy uniknout, najít si klidné místo, prostor, kde mohou odpočívat nebo se věnovat přípravě na vyučování.

Tím se dostáváme do začarovaného kruhu. Omezování dětí v somatickém vyžití společně s aktivizujícími nátěry jejich „mříží“ neodvratně směřují k agresivním projevům v chování. S narůstající agresí se samozřejmě zvyšuje i intenzita hluku, která opět posiluje aktivitu a podráždění dětí.

d) Komparativní analýza činnosti školní družiny

Konkrétní činnosti ve školní družině byly sledovány nezávislým pozorovatelem a zároveň zachyceny samotnými vychovateli do připravených záznamových listů. Pro analýzu získaných dat byl vytvořen kategoriální systém, který umožnil materiál kvalitativně vyhodnotit. Byla použita transkripce textového materiálu do formy shrnujícího sdělení, byly implementovány poznatky získané pozorováním a strukturovanými rozhovory, vše doplněno vlastním komentářem. Uplatněno bylo vícekriteriální hodnocení zahrnující míru vedení, řízení ze strany pedagoga, podíl činností, u nichž lze předpokládat, že v jejich průběhu byly přítomné děti aktivní, a činností, při kterých nebylo přímé zapojení dětí očekáváno či vyžadováno.

Výzkum ukázal, že aktivity, kdy je dítě při své činnosti vedeno pedagogickým pracovníkem, jsou do programu zařazovány pouze ve 44 %. Vzhledem k tomu, že do kategorie „organizované“ byly zahrnuty všechny aktivity v zájmových kroužcích (kde odborné vedení je nezbytností), je výstup šetření alarmující. Pokud jde o aktivizující potenciál činností, je třeba upozornit, že realizované činnosti aktivizovaly své příjemce pouze v 52 %.

Pro školní družinu je typická situace, kdy aktivita dětí, které potřebují kompenzovat několikahodinové „sezení“ ve školní lavici, převyšuje představu vychovatele o tom, co lze dětem ve školní družině „dovolit“. V mnoha případech ve snaze děti zaujmout a zároveň zabezpečit kázeň (možná si i ulehčit práci) zpravidla posadí své svěřence před televizní obrazovku. Paradoxně tak dochází k opačnému efektu, než vychovatel zamýšlel. Děti se sice po dobu promítání uklidní, ovšem po jeho skončení dojde k neodvratné explozi emocí, aktivity a agrese. Je totiž vědecky prokázáno, že člověk na zrakové podněty zprostředkované televizními spoty somaticky reaguje. Pokud tedy dítě odložíme do spárů televizní zábavy, jeho neustále potlačovaná agrese jednou ze svého „vězení“ utéci musí. Používání těchto praktik je právě u dětí mladšího školního věku téměř trestuhodné. Vždyť dle základních tezí vývojové psychologie je období, kdy dítě navštěvuje první stupeň základní školy, charakterizováno jako etapa aktivity dítěte spojená s potřebou výkonu a jeho ocenění. Uvedené způsoby omezování dětí v pohybu a vlastní činnosti zákonitě mohou mít až patogenní důsledky.

Komparace získaných dat umožnila v realizovaných programech jednotlivých oddělení kategorizovat činnosti kognitivně zaměřené, pohybové, výtvarné, hudební

a dramatické a porovnat jejich zastoupení s volnou hrou. Zjištěné výsledky byly pro ilustraci převedeny do grafické podoby.

Z grafu je patrné velmi nízké zastoupení pohybových aktivit (10 %). Zjištěný podíl pohybových činností (aktivního odpočinku) rozhodně nesplňuje doporučení odborníků (zejména pediatriů) v oblasti všestranné podpory zdraví dítěte. Většinu aktivit tvoří volná hra (59 %) realizovaná v prostorách školní družiny nebo na školním hřišti.

Volnou hru na školním hřišti lze hodnotit jako činnost pozitivní, ovšem pouze za jistých předpokladů. Bylo zjištěno, že se děti na školním hřišti zpravidla separují (dle osobních sympatií a vzájemných vztahů) do několika skupin, přičemž každá z nich se věnuje určité činnosti. Někteří sice hrají fotbal či vybíjenou, ale stále tu zůstává vysoké procento dětí, které i čas na školním hřišti tráví pasivně, posedávají v okruhu svých kamarádů a doslova čekají, až je rodič osvobodí ze zajetí školní družiny.

Výsledky šetření odhalily, že ve školní družině vládne stereotyp. Jednotlivé činnosti se každý den opakují a ani organizace jednotlivých oddělení nedoznává žádné změny. Nabídka zájmových kroužků nemůže být dostačující pro interdisciplinární rozvoj všech dětí navštěvujících školní družinu.

e) Shrnutí informací získaných z individuálních rozhovorů s žáky mladšího školního věku

Drtivá většina dotázaných žáků určila jako nejoblíbenější tu činnost, kterou se zabývají v zájmovém kroužku navštěvovaném během jejich pobytu ve školní družině. Mezi velmi oblíbené pak patří kroužky etické výchovy. Bohužel některé děti upřednostňovaly hraní počítačových her a sledování televize. Téměř třetina žáků přiznala, že se jim ve školní družině nelíbí. Někteří se negativně vyjádřili ke konkrétní činnosti (např. ke společnému čtení, zhotovování tematicky zaměřených výrobků), jiným nevyhovuje samotné prostředí školní družiny. Stěžují si především na hluk a neustálé rušivé podněty či na nedostatek hraček. Vyskytl se i nezanedbatelný podíl těch, kteří vypověděli, že se během svého pobytu v družině nudí.

Zajímavé bylo zjištění, že hodnocení dětské oblíbenosti jednotlivých činností ze strany vychovatelů nekorespondovalo s tím, co vypovídali samotní účastníci těchto aktivit. Děti totiž uváděly jako své nejméně oblíbené činnosti i takové aktivity, o nichž se pedagogové domnívali, že se dětem líbí. Ukázala se tak jistá optimistická zaslepenost vychovatelů vzhledem k realitě jejich působení. Příkladem je rozdílné posouzení společného čtení. Děti je označily jako nejméně oblíbenou aktivitu ve školní družině. Vádilo jim omezování jejich vlastní četby z důvodu monologického principu této činnosti. To znamená, že děti baví číst, ovšem nerady poslouchají „veřejnou“ četbu druhých.

Závěrečné shrnutí

Realizované výzkumné šetření ukázalo, že školy, zejména pak školní družiny, nevyužívají velkou část svých možností v oblasti zájmového vzdělávání, čímž nepodporují v potřebné míře cíle základního vzdělávání v interdisciplinárním rozvoji osobnosti.

Z rozboru dat získaných na zkoumaných školách vyplynulo, že cíle vymezené v připravených programech a tematických plánech školní družiny nejsou v reálných činnostech dostatečně naplňovány. Ukázalo se, že většina pedagogických pracovníků (vychovatelek i vychovatelů), s jejichž činností jsem měl příležitost se podrobně seznámit, se snaží nabídnout dětem ve svých odděleních pestrý program. V žádném případě nechci proto zpochybňovat jejich pedagogickou erudici, zájem a osobnostní předpoklady efektivně zajistit zájmové vzdělávání.

Problém spatřuji v koncepci školního zájmového vzdělávání. Považuji za nezbytné změnit současný model školní družiny a celkového přístupu k zájmovému vzdělávání na prvním stupni základních škol. Mám tím na mysli nevyhnutelnost transformace školní družiny do podoby interdisciplinárního systému zájmového vzdělávání (Marád, 2009).

V zájmovém vzdělávání na 1. stupni základních škol se totiž skrývá obrovský potenciál a možnosti pro další výchovné působení a rozvíjení všech stránek osobnosti dětí. Proto by měla být školou nabízena podstatně širší paleta zájmových kroužků (jejichž kapacita by měla odpovídat zájmu dětí, resp. jejich rodičů). Vzhledem k současným společenským preferencím by pak mezi nimi měly zastávat dominantní pozici kroužky zaměřené na rozvoj pohybových aktivit, oblast etické výchovy či výchovy zážitkem. Právě takto orientované aktivity mohou být účinnou podporou pro pozdější naplňování očekávaných výstupů výchovy ke zdraví na 2. stupni základních škol a vést k utváření návyků dětí využívat volný čas v souladu se zásadami zdravého životního stylu.

Literatura

- BELZ, H.; SIEGRIST, M. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-479-6.
- CSEMY, L. aj. *Životní styl českých školáků*. Z výsledků mezinárodní srovnávací studie WHO. Praha : Psychiatrické centrum, 2005. ISBN 80-85121-94-8.
- HÁJEK, B.; HOFBAUER, B.; PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha : Portál, 2008. 240 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

- MARÁD, M. *Zájemové vzdělávání jako systém podpory interdisciplinárního rozvoje dětí*. Diplomová práce. Praha : UK v Praze – Pedagogická fakulta, 2009.
- POL, M. *Škola v proměnách*. Brno : Masarykova univerzita, 2007. 196 s. ISBN 978-80-210-4499-9.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: MŠMT, 2007.
- SPILKOVÁ, V. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha : Portál, 2005, 311 s. ISBN 80- 7178-942-9.
- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájemovém vzdělávání*. Praha : MŠMT ČR, 2005.

LEISURE EDUCATION AS A TOOL FOR HEALTH EDUCATION

Abstract: The paper is focused on finding new opportunities to develop pupils' key competencies in broad-based Health Education using the potential of education through extracurricular activities. It presents selected results of a research survey which monitored certain aspects of educational reality in primary schools as well as the nature of leisure activities for children and adolescents. The findings confirmed the need to link formal and informal education components in educating to a healthy lifestyle and through school prevention programmes focused on risk behaviour of children and youth. The designed interdisciplinary system of leisure education in primary school can be an effective support for Health Education.

Key words: Health Education, leisure education, risk behaviour prevention, systematic approach